

Focussen

IK of... Christus

een psychotherapie kritisch bekeken in het licht van de Bijbel

De focustherapie komt voort vanuit de *humanistische psychologie*, een psychologie die is ontwikkeld door Carl R. Rogers en Abraham H. Maslow. Wat direct opvalt is, dat deze stroming in de psychologie in geen enkel opzicht rekent met de enig waarachtige God, maar uitsluitend met de mens. Voor de mens als beelddrager van God, de zondeval en haar gevolgen is dan ook totaal geen plaats. Zo verdedigde bijvoorbeeld Carl Rogers - volledig in lijn met de liberale en humanistische visie - niet alleen het idee dat de mens autonoom is, een idee gebaseerd op de vooronderstelling dat de mens in zich goed is, maar ontkende hij daarbij tegelijk de zondige natuur van de mens.¹ Centraal in de, zoals de humanistische psychologie ook wel wordt omschreven, 'psychologie van de derde weg' staan het bewustzijn, de vrije wil en het unieke van de mens, terwijl er wordt uitgegaan van een aangeboren drang tot zelfactualisatie, zelfverwerkelijking van die mens. Het mag duidelijk zijn dat deze psychologische stroming met haar volkomen serieus nemen van heel de mens direct aansluit bij de humanistische levensbeschouwing² en als zodanig al diametraal staat tegenover het christelijk geloof. Een therapie als de focustherapie kan van de genoemde humanistische levensbeschouwing niet worden losgezien en derhalve is de vraag gerechtvaardigd of de focustherapie zich verdraagt met het christelijk geloof en dus door een zich christen noemende (psycho)therapeut waarde vrij kan worden toegepast, ofwel tot 'een gedoopte christelijke versie' kan worden gemaakt. Wanneer er namelijk gekeken wordt naar het fundamenteel inhoudelijke en het procesmatige van de focustherapie blijkt zij geheel in overeenstemming met de grondgedachten van de humanistische psychologie het Ik en het verwezenlijken (actualisatie) daarvan centraal te stellen.³

Ook bij Eugene Gendlin, die wat de focustherapie betreft niet enkel teruggrijpt op de existentialistische filosofie maar vooral ongebreideld op het gedachtegoed van Rogers voortborduurde, komt de mens als geschapen naar het beeld van God, de zondeval en het zondaar zijn in het geheel niet in beeld. We zien daarvan bij de focustherapie nadrukkelijk in theorie en praktijk de gevolgen. Immers een humanistische levensbeschouwing vertaalt zich sowieso onherroepelijk in een therapie. In de focustherapie wordt namelijk de oplossing niet buiten de mens bij God, in Jezus Christus gezocht, maar, via de weg van lichaams- en ervaringsgerichte methoden, in de mens zelf. In de focustherapie wordt allermint ruimte gecreëerd voor een werken met en vanuit het Woord van God, en dat terwijl zeker voor de christentherapeut de Schrift voor een juist benaderen van de confident te allen tijde onontbeerlijk zal (moeten) blijken (te zijn). Toch wil men vanuit ondermeer het tegenwoordige

hart van de focustherapie, Het Focus Instituut in Spring Valley (New York, Verenigde Staten van Amerika) doen voorkomen dat de focustherapie, ondanks de onloochenbare 'afkomst' vanuit de humanistische psychologie wel degelijk toegepast zou kunnen worden door *een ieder* die zich hierin *vanuit welke levensbeschouwelijke visie dan ook* in voldoende mate heeft bekwaamd en zich het toebehorende gedachtegoed heeft eigen gemaakt, alsook dat de therapie toepasbaar zou zijn op *elke* confident, eveneens *ongeacht de levensbeschouwelijke visie die deze aanhangt*. Afhankelijk van hoe iemand denkt en voelt, heet de therapie dus absoluut binnen verschillende levensbeschouwelijke kaders - dus ook de christelijke - geplaatst en toegepast te kunnen worden. De vraag die zich onherroepelijk opdringt is, of voor de christentherapeut alsook voor de christenconfident de christelijke levensvisie inwisselbaar kan zijn voor welke andere levensbeschouwelijke visie dan ook. Gaat het in deze visies om *hetzelfde*, en vooral: *Dezelfde*? Een vraag die des te klemmender wordt wanneer onderzoek aantoont dat de focustherapie in uitwerking en proces een duidelijk religieuze lading blijkt te hebben die nota bene - met name - nauw verwant is aan het Boeddhisme. Een en ander behoeft op zich niet te verwonderen wanneer men bedenkt dat, naast dat de humanistische psychologie als zodanig door Camille Paglia⁴ al als een substituut voor religie wordt omschreven, ook daar aantoonbare verbindingen blijken met de zogenoemde 'Oosterse wijsheid'. Bovendien zien we bij Maslow en Rogers ten aanzien van zelf-actualisatie al overeenkomsten met het gedachtegoed van en het Chinese Taoïsme alsook het Zen Boeddhisme. Ook Eugene Gendlin heet, al meldt hij dit zelf (wijselijk?) nergens in zijn werk, vanuit concrete 'ervaring' meer dan vertrouwd te zijn met het Boeddhisme en haar meditatieve technieken.⁵ Echter, een therapie die, als het gaat om probleemsituaties op psychisch vlak, met de genoemde Bijbelse gegevens alsook met God en de Schrift principieel geen rekening houdt, zal voor de christentherapeut sowieso onbruikbaar moeten heten omdat ze de christenpatiënt geen feitelijke en afdoende oplossing kan bieden. De bekende Engelse counselor en pastor Selwyn Hughes wijst er met recht op dat de gewezen weg van het zelf (het Ik) - 'zelfontdekking', 'zelfexpressie' en 'zelfbescherming' -, ook al lijkt er enige waarheid in te schuilen desalniettemin conflicteert met de in de Bijbel gewezen weg tot heling, een weg die volgens hem een verschillend startpunt heeft en leidt naar een ander doel.⁶ 'Zonder aarzeling' geeft Hughes aan, dat het gericht zijn op 'het zelf' - het ik - de grootste blokkade vormt om God te zien zoals Hij is.⁷ De moderne psychologie, en inzonderheid de humanistische psychologie, heeft 'ons collectief bewustzijn van de God van de Bijbel [overgebracht] naar de "god van het ik"'.⁸ De Bijbel geeft zeker andere hulp dan de humanistische psychologie. Heeft daarom een Francis Schaeffer niet gelijk wanneer hij in zijn boek *Leven Door De Geest* aangeeft dat de moderne psychologie als zodanig voor de christen onaanvaardbaar is.⁹

De vanuit de humanistische psychologie voortgekomen focustherapie biedt namelijk in haar oorsprong allerminst ruimte voor de christelijke benadering van het Ik op zich en dus al evenmin van het Ik in probleemomstandigheden als zodanig. Valt er van een loot aan de moederstam iets anders te verwachten? Een en ander blijkt inherent aan het gehanteerde mensbeeld. Een mensbeeld is immers *nooit* los verkrijgbaar. Achter iemands mensbeeld gaat *altijd* een

wereldbeeld schuil, terwijl daarbij het bepalend gegeven van invloed is dat ieder mens - christen of niet-christen - is gestempeld door zijn levensbeschouwing. Juist een therapie als de focustherapie, alsook daarvoor haar oorsprong: de humanistische psychologie, toont aan hoe belangrijk het hebben van een *Bijbels* mensbeeld is. Hoewel binnen christelijke kring, als het gaat om het te hanteren mensbeeld, sprake is van een verschil in visie, kan een zorgvuldige studie op dit punt van het Woord van God evenwel niet anders dan resulteren in de conclusie dat de trichotomische antropologie de enig juiste is. Dit wil zeggen dat in overeenstemming met de allereerste door God aan Mozes geopenbaarde Schriftwoorden van Genesis 2:7 (letterlijk vertaald: *toen formeerde de HERE God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus; alzo werd de mens tot een levende ziel*) moet worden vastgesteld dat de mens (volgens dit vers) lichaam + geest = ziel is. Hierbij dient met klem te worden onderlijnd dat een dergelijke Bijbelse mensvisie allerminst, zoals soms wordt beweerd, gelijkwaardig is of behoeft te zijn aan die trichotomische antropologie die is voorzien van een gnostisch watermerk, en/of waarbij het lichaam als van ondergeschikt belang wordt beschouwd. Evenmin betekent het dat het in de trichotomische visie zou gaan om drie van elkaar los te maken delen of segmenten, het zijn veeleer dimensies, die hoewel van elkaar onderscheiden toch op elkaar betrokken en met elkaar tot een eenheid verbonden zijn.¹⁰ Het voert hier nu evenwel te ver om nader op de te onderscheiden visies et cetera in te gaan. Volstaan wordt met allereerst te verwijzen naar de nieuwtestamentische bevestiging en completering van het aangehaalde Genesis 2:7 door Paulus, zoals weergegeven in 1 Thessalonicenzen 5:23 - *En Hij, de God des vredes, heilige u geheel en al, en geheel uw geest, ziel en lichaam moge bij de komst van onze Here Jezus Christus blijken in allen dele onberispelijk bewaard te zijn*. Daarnaast mag er op gewezen worden dat op meer dan een punt de Schrift, zowel in het Oude als het Nieuwe Testament, nadrukkelijk vanuit deze mensvisie blijkt te spreken, terwijl er tot slot verwezen kan worden naar de grote reeks schriftgetrouwe theologen die dit Bijbels mensbeeld voorstonden en voorstaan - van de vroegste kerkgeschiedenis tot op heden.

Volgens de Bijbel is ziel (Hebreeuws: nefesh, Grieks: psuchè) het equivalent van het zelf, het ik. Ze 'omvat' wil, intellect (verstand) en gevoelens (emoties). Wanneer de Bijbel spreekt over zonde dan gaat het om de da(a)d(en) van de zondaar, van het ik. Door de zondeval van de allereerste mens is vanaf dan elk mens zondaar en (vgl. Rom. 5:12 v.v.) 'van nature' geneigd zijn eigen wil te volgen en zichzelf te verwerkelijken, waarbij de diepste drang nog altijd is: 'het als God *willen* zijn' (Gen. 3:4-5).¹¹ Het contact met God is door de zondeval verstoord hetgeen verregaande, door God voorzegde (Gen. 2:15), gevolgen heeft: de dood heeft haar intrede gedaan. Niet alleen is de mens vanaf dan lichamelijk sterfelijk (de natuurlijke dood - Gen. 3:17-18), maar ook de geest is van haar vrije en open contact met God beroofd en haar directe rol is 'overgenomen' door de ziel. De mens heet geestelijk dood (vgl. Ef. 2:2,5) - de mens is van God gescheiden, het geestelijk (redelijk) functioneren is door de zonde geblokkeerd. De Bijbel laat klip en klaar op meer dan één plaats weten dat, in tegenstelling tot de gedachte van Rogers¹² (en de humanistische psychologie) de mens goed is en geen zondige natuur heeft. David heeft gelijk als hij in Psalm 51:7 zegt dat hij, lees de mens, in ongerechtigheid geboren en

in zonde ontvangen is. Paulus onderstreept deze oudtestamentische gedachte nieuwtestamentisch met de overbekende woorden van Romeinen 3:10-12 *Niemand is rechtvaardig, ook niet één, er is niemand, die verstandig is, niemand, die God ernstig zoekt; allen zijn afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die doet wat goed is, zelfs niet één.* Als het gaat om het innerlijk - het zelf, het Ik - waarin de confident volgens de focustherapie als het ware moet 'afdalen' en waarnaar hij moet 'luisteren' om uiteindelijk de oplossing en/of heling te vinden, is Gods Woord zodanig duidelijk, dat onmiddellijk helder wordt dat een kerstenen van de therapie een onmogelijkheid moet heten. Luisteren we alleen maar naar wat de Bijbel zegt over dat innerlijk, het zelf, het Ik, ook wel het hart genoemd. Al direct in het eerste Bijbelboek wordt er gesteld dat het voortbrengsel van het hart van de mens van zijn jeugd aan boos is (Gen. 8:21), een onmiskenbaar getuigenis van de aangeboren verdorvenheid van de menselijke natuur.¹³ Gods Woord maakt onomwonden duidelijk dat de mens zichzelf nooit waarachtig in het hier en nu kan kennen. Zo zegt Psalm 64:7 dat ieders binnenste en hart ondoorgrondelijk is. God zelf noemt in Jeremia dat hart dan ook arglistig en vraagt: wie kan het kennen (Jer. 17:9)? De enige is Hij! Ik, de HERE, doorgrond het hart (Jer. 17:10) en de psalmist beaamt, dat het inderdaad God is die de geheimen van het hart kent (Ps. 44:22). Door de zondeval is de mens vervreemd van het leven van God en in plaats van een diep verborgen, te ontdekken kennis heerst het tegendeel daarvan, onwetendheid, in het hart (Ef. 4:18) en heten we van nature daarom kinderen des toorns (Ef. 2:3). Wat het hart al niet voortbrengt, blijkt ondermeer uit de opsomming van Jezus in Marcus 7:21-23. Hoe tegengesteld aan wat de humanistische psychologie beweert. Els Nannen heeft een punt wanneer zij stelt dat het mensbeeld achter de humanistische psychologie feitelijk zegt: 'Al mijn bronnen zijn in mijzelf - ik heb niemand en niets nodig...', terwijl ook nog eens het wezenlijk onderscheid tussen een kind van God en een nog niet bekeerd persoon sowieso genegeerd wordt.¹⁴ Wanneer we echter de Bijbel alleen al op de gegeven tekstplaatsen serieus nemen, ontdekken we dat Oswald Chambers gelijk heeft wanneer hij zegt: '(...) en de eerste van wie ge zult merken dat ge hem helemaal aan zijn lot moet overlaten, omdat hij de grootste bedrieger is met wie ge ooit hebt te maken gehad, zijt gij zelf.'¹⁵ Ofwel, het Ik is in geen enkel opzicht, tot in welke 'diepte' ook, betrouwbaar, laat staan dat God zich daar laat vinden, al of niet middels 'een stille zachte stem'! In een dergelijk geval is er sprake van, of latente kracht van de ziel, of van een actieve geest die contact heeft met de geestelijke wereld, maar dan wel contact met de geestelijke *onderwereld*.¹⁶

Leg de behandelde Bijbelse gegevens slechts naast de claims en beweringen binnen een focustherapie. Is het focusjargon dan nog toereikend, de therapie een weg tot heling te noemen? Kun je zonder Gods Woord en de daarop gefundeerde principes geweld aan te doen het focusjargon vervangen door, en of aanvullen met christelijke begrippen gelicht uit een volkomen tegengestelde context? Geldt voor Rogers cs. - en dus ook voor een Gendlin - niet wat Paulus in Romeinen 1:28 schrijft? Immers de humanistische psychologie (en dus ook de loot: de focustherapie) gaat als heel de, wat Els Nannen noemt universiteitspsychologie¹⁷ terug op een evolutionistisch mensbeeld. God wordt niet gekend en dus is er sprake van 'verwerpelijk denken'. Kan zo'n denken werkelijk christelijk worden 'aangekleed'? Hoe dat wordt geprobeerd?

In het pogen om de focustherapie te 'kerstenen', er een gedoopte versie van te maken, wordt er wel naar allereerst Jezus verwezen. Wanneer er van Hem in bijvoorbeeld Marcus 1:41 gezegd wordt dat Hij *met barmhartigheid innerlijk bewogen was*, dan zou dit ten minste duidelijke verwantschap tonen met de focustherapie. Er wordt dan gewezen op wat de tekst hier letterlijk zou zeggen, namelijk dat Jezus *tot in zijn ingewanden bewogen was*.¹⁸ Dat zou er op duiden dat hij vertrouwd was met de *lichamelijke gewaarwording* die ook kenmerkend is binnen het focussen. Een dergelijke bewering is niet alleen zotteklap, maar Bijbels ook totaal onverantwoord. Het gebruikte werkwoord bedoelt niets meer en niets minder dan aan te geven dat Jezus in de betreffende situatie tot in zijn diepste wezen geraakt was, medelijden had. De uitdrukking komt vaker in relatie met Hem voor.¹⁹ Het vraagt toch werkelijk meer dan exegetische goochelkunst om daar de focustherapie aan te kunnen op hangen. Bovendien was de betrokkenheid van Jezus altijd verweven met zijn relatie met de Vader. Een stapje verder gaat de bewering dat Jezus regelmatig dingen rechtstreeks vanuit zijn beleving, vanuit zijn 'felt sense', zou verwoorden. Jezus ging echter *nooit* bij (in) zichzelf te rade, maar was volledig *gefocust* op de Vader: Hij deed *niets* zonder Hem en Hij moest het Hem zien doen (Joh. 5:19,30). Kenmerkend daarbij is juist de plaats die in dezen voor Jezus het gebed innam. Beweerd wordt wel, dat ook het spreken van Jezus over bidden voortkomt vanuit 'felt sense'. Echter, zowel zijn gebed alsook zijn spreken daarover had daarmee niets van doen. Zie slechts het Onze Vader (Matt. 6:9). Het accent in dit gebed ligt nadrukkelijk bij en op de Vader - niet *Ik* centraal, maar *Hij*. De idee dat vervolgens de zaligsprekingen op zich zouden getuigen van 'felt sense' is te bizar voor woorden. Als ergens afstand genomen wordt van het Ik, dan is het wel in de Bergrede (zie Matt. 5-7).²⁰ Vermeldenswaard is tot slot de poging om met beroep op Paulus de focustherapie 'christelijk' te kunnen rechtvaardigen. Het getuigt echter niet alleen van weinig of geen exegetisch inzicht, maar zeker van nog meer overmoed om te beweren dat Romeinen 5 tot en met 8 duidelijke verwantschap zou hebben met het focussen. Een dergelijk beweren geeft in elk geval aan, dat het inhoudelijke van deze hoofdstukken niet, of nog niet een levenservaring van de betrokken therapeut is. Als immers ergens met het zelf, het Ik, wordt afgerekend dan is het wel hier. Wanneer Paulus in Romeinen 5 spreekt over het toegang hebben tot genade = de vrede met God, en over roemen in de hoop op de heerlijkheid van God, dan gaat het daarbij allerminst om het toegang hebben tot 'een innerlijke ruimte' 'van waaruit je alles met aandacht, zonder angst en zelfbeschuldiging, maar met compassie en gevoel voor op hoop gebaseerde vooruitgang onder ogen kunt zien'.²¹ In Romeinen 5 wordt helder de staat van de gevallen mens in verhouding tot Christus weergegeven. Hoe spreekt daarop aansluitend Romeinen 6 in dezen duidelijke taal: procesmatig sterven aan jezelf (vanuit de ontdekking kind van Adam te zijn - Rom. 5) als basis om te kunnen leven door de Geest (Rom. 8). Als er juist iets *tegen* heel de moderne psychologie en helemaal tegen de humanistische psychologie met haar loot de focustherapie getuigt, dan is het wel de cluster van de genoemde hoofdstukken van Romeinen. Francis Schaeffer geeft aan dat 'van Romeinen 5 af en verder, we steeds weer de woorden 'door Christus' [vinden] als de draad waaraan alle kralen geregen moeten worden' en dat het gaat om (NB) de nieuwe staat des Geestes (Rom. 7:6).²² Kortom niet mijn Ik, maar Christus. Geen leven door beleven, maar leven door sterven - een, zoals

Schaeffer het noemt: actieve passiviteit.²³ Zijn leven (het leven van Christus) volgt pas na het sterven aan je zelf, het Ik.

Ook het fenomeen dromen binnen de focustherapie wordt in de drang tot kerstenen niet vergeten en dient hier derhalve, al is het kort, aan de orde te komen. Gewezen wordt op het voorkomen van dromen in de Bijbel. Zeker komen dromen in de Bijbel voor en God bedient zich daar soms van om zichzelf of zijn wil kenbaar te maken. De dromen zijn in dat geval concreet en degene die ze ontvangt is zich uitdrukkelijk bewust van de geladenheid, terwijl daarbij meestentijds de inhoud niets aan duidelijkheid overlaat. Maar het fenomeen dromen in die zin is in de Bijbel meer uitzondering dan gewoonte. 'Een groot goddelijk gehalte aan onze dromen toekennen kan wel eens een gevolg zijn van forse zelfoverschatting', zegt van der Ven terecht. Hij wijst als voorbeeld van het spaarzame, op wat wij gewoonlijk wel noemen bovennatuurlijke wijze spreken van God, op de persoon van Abra(h)am, terwijl deze toch een vriend van God werd genoemd (Jac. 2:23). Over een periode van 100 jaar spreekt God maar acht keer op bijzondere wijze met hem.²⁴ De Prediker laat het relatieve van het fenomeen dromen duidelijk zien wanneer hij zegt: Want gelijk de droom komt door veel bezigheid, zo dwaas gepraat door veel woorden (Pred. 5:2) en: Want er zijn dromen in menigte, zo zijn er ook talrijke ijdele woorden; vrees echter God (Pred. 5:6).²⁵ Uitgaande van het zelf, het Ik, zal zeker gezegd moeten worden dat het bij dromen in de focustherapie (zeker ook in de 'gekerstende' versie) gaat om 'dwaas gepraat' en 'talrijke ijdele woorden'.

Leert de psychologie, en daarin zeker de humanistische psychologie en vervolgens haar loot de focustherapie de mens om naar zichzelf te kijken en eigen geest en motieven te analyseren, er van uitgaande dat het belangrijk is dat de mens zichzelf kent, zoals we zagen toont het Woord van God aan dat een dergelijke aanpak in het omgaan met problemen volkomen te kort schiet.²⁶ De Bijbelse manier van helpen verschilt dan ook totaal met die van de moderne psychologie. De moderne psychologie, en in deze verhandeling van belang: de humanistische psychologie en daarin de focustherapie, negeert zoals eerder gesteld immers principieel Gods Woord, terwijl juist dat laat weten waar het juiste beginpunt van het 'kennen' ligt: *niet* in de mens, maar in God - Hij doet kennen wie Hem leert kennen (Filip.3:10), want de weg die het hart wijst is niets minder dan de dood (Jer. 17:9 Staten vertaling). De enige plek waar God voor de mens te vinden is, is Golgotha. Niet voor niets dat Jezus al direct duidelijk maakte, dat de enige manier tot leven het sterven aan je eigen Ik - de ziel, psuchè - is: want ieder, die zijn *leven* (het Grieks spreekt hier nadrukkelijk van psuchè = ziel, het Ik) zal willen behouden, die zal het verliezen (Matt. 16:25; Marc. 8:35; Luc. 9:24, 17:33; Joh. 12:20-26). De oplossing voor de gevolgen van de zondeval voor de mens, gevolgen die zich zowel lichamelijk, psychisch als geestelijk manifesteren, is volgens de Bijbel enkel *buiten* de mens zelf te vinden en wel in het offer van Jezus Christus. Nieuwtestamentisch heet het dáárom dat de mens opnieuw geboren moet worden (vgl. het gesprek van Jezus met Nicodemus in Johannes 3). En zelfs dan nog geldt dat 'de basis van het *fysieke, psychische, (...) geestelijke* leven strijd [is]. Dat is de naakte werkelijkheid van het leven.'²⁷

Op grond van Gods Woord, dat nadrukkelijk zegt dat wat zich buiten God bevindt onder de noemer 'duisternis' valt (Ef. 2:2), kunnen we niet anders dan

constateren dat we in de focustherapie te maken hebben met een voor de christen niet aanvaardbare en voor het pastoraat ongeschikte therapie. Deze conclusie wordt eens te meer bevestigd wanneer blijkt dat zowel Maslow als Rogers, maar ook Gendlin (zie hiervoor) zich aanwijsbaar met het christelijk geloof strijdige, occulte praktijken hebben bezig gehouden, terwijl Rogers als *feitelijke* grondlegger van de focustherapie - ook al wordt de therapie algemeen aan Eugene Gendlin toegeschreven - zich vanuit een gefrustreerd verleden ten minste bijkans vijandig ten opzichte van het christelijk geloof verhoudt. Stelt Gods Woord ons, als het gaat om het (*toch*) willen kerstenen van de focustherapie, niet de vraag welke gemeenschap het Licht heeft met de duisternis (2 Cor. 6:14)? Daarnaast, een hulpverlening vanuit een Bijbels mensbeeld is nooit en te nimmer te rijmen met de hulp vanuit welk psychologisch systeem ook dat zich (voorstaat en) kenmerkt door een buiten-Bijbels mensbeeld. De mens is toch werkelijk meer dan lichaam en ziel alleen.²⁸ Komt bij van Ginkel in diens boekbespreking van *Feiten over psychologie, zelfverwerkelijking en zelfhulp* (John Ankerberg en John Weldon) niet terecht de vraag aan de orde dat: 'Wanneer niemand kan bewijzen dat psychologische hulpverlening superieur is aan Bijbelse zielszorg, waarom een christen dan [zou] aannemen dat dit wèl het geval is?'²⁹ Hoe beloftevol klinkt daarentegen uit Jezus' mond: Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven; neemt mijn juk op u en leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van *hart*, en gij zult rust vinden voor uw *zielen*; want mijn juk is zacht en mijn last is licht (Matt. 11:28-30 – cursivering jgh.).

Als er in onze tijd iets nodig is, dan is het wel een herijken (of misschien zelfs het herontdekken) van het Bijbels pastoraat. Een pastoraat waarvan de verzoening door God in Jezus Christus bewerkstelligt, de grondslag is. Een pastoraat dat niet gedreven wordt door menselijk *doen*, maar rust in het *gedaan* zoals verwoord in: het is volbracht. Daarbij staat de relatie met God zelf centraal die nooit inwisselbaar is of kan zijn voor een vage existentiële ervaring van Boeddhistische of welke andere zogeheten goddelijke aard ook. Kortom in de confrontatie met de focustherapie is het: Ik³⁰ of Christus. Laat ons oog alleen gericht zijn op Jezus, de leidsman en voleinder van het geloof (Hebr. 12:2) - over focussen gesproken!

Drs. J.G. Hoekstra

---

¹ Zie uitspraak van Rogers in L. LeShan, *Changing Trends in Psychoanalytically Oriented Psychotherapy*, Mental Hygiene, July 1962 p. 454-463 aangehaald bij Adams - Adams Jay E., *Competent to Counsel*, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan 1970 in noot 4 p.81,82.

² Vgl. Jan Hein Mooren in *Zelfactualisatie, betekenis, creativiteit, Humanistische psychologie*, Humanistische canon http://www.humanistischecanon.nl/humanistische_psychologie.

³ Het concept van 'het zelf' komt voornamelijk van Freud, terwijl de zelfverwerkelijking van Jung model stond voor de actualisatie bij Maslow en Rogers. Rogers voegde een fenomenologische dimensie aan 'het zelf' toe waarop Gendlin voortborduurde. Vgl. Mosig, Yazon Dirk, *Conceptions of the Self in Western and Eastern Psychology*, Journal of Theoretical and Philosophical Psychology, 26(1-2), p.39-50. 2006.

⁴ Vgl. Paglia, Camille, *Cults and Cosmic Consciousness: Religious Vision in the American 1960s*, Arion, A Journal of Humanities and the Classics; Trustees of Boston University, Third Series, Vol. 10, no. 3 (Winter 2003), p.107.

⁵ Naar een brief van Maura Sills (van het Karuna Instituut in Devon, Engeland) aan Susan Jordan (van het British Focusing Teachers Association) uit 2002 (http://www.focusing.org.uk/practising_presence.html#top). Boeiend is in dezen het artikel van Tadayuki Murasato dat te vinden is op de site van het focus instituut waarin er op geduid wordt dat sommige auteurs (bv. Steven William Laycock en Charles B. Guignon) gewezen hebben op de overeenkomsten tussen de boeddhistische opvatting van niets en de ideeën van Martin Heidegger en existentialisten als Sartre. Opmerkelijk, maar in deze context begrijpelijk, is Gendlin's positieve verwijzen naar de Japanse tak van het focussen.

⁶ Hughes, Selwyn, *Every Day with Jesus*, nov. dec. 1997, CWR, Farnham, Surrey, England.

⁷ Hughes, Selwyn, *Every Day with Jesus*, nov. dec. 2010, CWR, Farnham, Surrey, England. Hughes geeft aan dat 'het zelf' - het ik - zich voor het eerst manifesteerde in de hof van Eden en dat het daarbij gaat om wat wel wordt omschreven als 'de zonde aller zonden'. Het kwaad ligt, zegt hij, in het gegeven dat we zo worden weggetrokken van God. Maar erger is volgens hem het feit, dat wanneer God niet meer in het centrum staat, wij als God worden. Wanneer een christentherapeut dan ook meent van dusdanig georiënteerde therapieën een gedoopte versie te kunnen maken, dan is hij/zij feitelijk bezig met het maken van een eigen godsbeeld, cg. een aan de God van de Bijbel vijandige afgod.

⁸ Ginkel van, G, in zijn bespreking van: *Feiten over psychologie, zelfverwerkelijking en zelfhulp*, Ankerberg & Weldon, Middernachtsroep, Doorn. Interkerkelijke werkgroep "Bijbel of New age" - <http://bijbelofnewage.info>.

⁹ Schaeffer, Francis A. *Leven Dood De Geest*, Buijten & Schipperheijn, Amsterdam 1976, p. 151.

¹⁰ Vgl. ook Veenhof bij Roozenboom, S.M., Academisch proefschrift (VU Amsterdam): *Naar een volkomen mensbeeld*, Callenbach B.V., Nijkerk, 2007, p.136, 137.

¹¹ Schaeffer, Francis A., *Leven Dood De Geest*, Buijten & Schipperheijn, Amsterdam 1976, p.31. Zie ook Hughes in noot 6. Je bent geen zondaar omdat je zondigt, maar je zondigt omdat je zondaar bent.

¹² Rogers ten spijt zegt Jezus dat er maar één goed is, namelijk God alleen - Lucas 18:19. 'Jezus Christus haat het kwade in de mens en Golgotha openbaart de diepte van zijn haat.' Aldus Oswald Chambers. Chambers, Oswald, *Geheel voor Hem*, ten Have b.v., Baarn 1966, p.338.

¹³ Aalders, G.CH., Korte Verklaring Der Heilige Schrift (Met Nieuwe Vertaling), *Genesis* (1° deel), Kok, Kampen 1960, p.227 en Keil, C.F. and Delitzsch, F., *Commentary on the Old Testament*, The Pentateuch Vol.1 (Vol.I,II,III), Wm.B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Michigan 1981, p.151.

¹⁴ Vgl. Nannen, E., *Bezwaren tegen de universiteitspsychologie*, Bijbel en Onderwijs, 17 maart 2010. <http://www.bijbelenonderwijs.nl>.

¹⁵ Chambers, Oswald, 1966, p.339.

¹⁶ Hoe gevaarlijk hier een en ander kan zijn, wordt duidelijk uit het citeren bij Van der Ven van het bij Ouweneel aangehaalde citaat (p.129 Geneest de zieken) van de spiritualiste Agnes Sanford: 'Ik bedoel slechts de zachte stem die spreekt in de diepten van onze geest' Van der Ven hier: 'Welke stem zich hier uit de letterlijke "diepte" meldt, zou toch wel duidelijk moeten zijn.' Ven van der, R., *Sluiers over de Schrift. Uitkomen in een andere wereld?*, Johannes Multimedia, Doorn 2006, p. 283. Van der Ven vraagt zich mogelijk met recht af of zelfwording niet een spelen is met kundalini-kracht. Jung noemt het individuatieproces een uiterst gevaarlijk proces zegt Van der Ven: 'De menselijke ziel komt in contact met krachten, waaraan zij kan bezwijken'. Ven van der, R., 2006, p.141.

¹⁷ Vgl. Nannen, E., 2010.

¹⁸ Zo ondermeer een bewering van een christentherapeut naar aanleiding van het artikel op bijbels-perspectief.nl. Het Grieks gebruikt: splagchnizomai. Soms, zoals ook in Marcus 1:43 vertaald met 'toornig worden'. Mogelijk wekte namelijk 'de stoutmoedigheid van de melaatse, die in strijd met de voorschriften der wet, niet op afstand bleef en zijn nabijheid kenbaar maakte door te roepen: "onrein" toorn op. Zie Leeuwen van, J.A.C., Korte Verklaring Der Heilige Schrift (Met Nieuwe Vertaling), *Marcus*, Kok Kampen 1979, p.34,35. Vers 43, dat aangeeft dat Jezus hem terstond met een strenge vermaning wegzond, zou een dergelijke vertaling kunnen ondersteunen. In het Grieks wordt in dat vers een werkwoord gebruikt - *embrinasthai* - dat vertaald kan worden met 'uitdrijven' of 'er uit zetten' (uit een publieke omgeving, mogelijk een woning of synagoge). Vgl. Bruggen van, Jacob, *Marcus, Het evangelie van Petrus*, Kok, Kampen 1988, p.62. Van Bruggen vindt een reactie van toorn passend, aangevend dat het werkwoord *embrinasthai* duidt op het snuiven of briesen van een paard en ook gebruikt kan worden voor een uitbarsting van verontwaardiging. Zie Bruggen van, Jacob, 1988, p.63. De gebeurtenis in Marcus 1 is ook opgetekend in Mattheüs 8:1-4 en Lucas 5:12-16. Het helpen van Jezus vond zijn grond in barmhartigheid. Een andere mogelijkheid is dat, omdat melaatsheid bij uitstek in Gods Woord beeld van de zonde is, de toorn en of bewogenheid daarmee verbonden is. Wanneer het gaat om toorn, dan plaatst 'uitdrijven' of 'er uit zetten' het geheel bijna in een confrontatie met het demonische. Vgl. hiervoor Lane, William L, The New International Commentary On The New Testament, *The Gospel of Mark*, Wm.B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Michigan 1979, p.86,87.

---

¹⁹ Voor het gebruik zie wat Marcus aangaat ook Marcus 6:34; 8:2;9:22. In het laatste geval is het als vraag aan Jezus gesteld: 'heb medelijden met ons'. Het gaat om een begrip dat gewoonlijk vertaald wordt met 'medelijden hebben met'. Daarbij gaat het zeker niet om iets oppervlakkigs, nee het appelleert aan betrokkenheid, barmhartigheid. Men moet er evenwel niet meer van willen maken dan er staat en zeker een en ander niet als bewijs voor de legitimiteit in christelijke zin van de focustherapie willen aanvoeren.

²⁰ Het is hier voldoende om te verwijzen naar de verhelderende verhandeling van Martin Lloyd-Jones: *Studies in the Sermon on the Mount*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan 1982.

²¹ Deze en deels de voorgaande beweringen waren tot voor kort ondermeer te lezen op de website van Integro Hardenberg. Na het verschijnen van het artikel over focussen in Bijbel & Onderwijs is een en ander verwijderd.

²² Schaeffer, Francis A., 1976, p.67. Hoe tegengesteld aan het te rade gaan in en bij je Ik.

²³ Schaeffer, Francis A., 1976, p.69.

²⁴ Ven van der, R, 2006, p.117.

²⁵ Van der Ven zegt: 'Vanuit mijn medische achtergrond weet ik, dat dromen met name een verwerking zijn van het bombardement van indrukken, die we opdoen (het ordenen van informatie.)' Hij is vanuit zijn occult besmette verleden uiterst voorzichtig op dit punt. Vgl. Ven van der, R, 2006, p.116.

²⁶ Vgl. Martymn Lloyd Jones in Murray, Iain H., *D. Martyn Lloyd-Jones; The fight of faith*, The Banner of Truth Trust, Edinburgh 1990, p.403.

²⁷ Chambers, Oswald, 1966, p. 351 '...alles wat niet geestelijk is, is gericht op mijn ondergang.'

²⁸ Vgl. Nannen, E., 2010.

²⁹ Ginkel van, G, boekbespreking *Feiten over psychologie, zelfverwerkelijking en zelfhulp* (Ankerberg, John en Weldon, John, Middernachtsroep, Doorn), voor Interkerkelijke werkgroep "Bijbel of New age" - <http://bijbelofnewage.info>.

³⁰ Het contrast tussen een relatie met God en zelfverwerkelijking komt bijzonder duidelijk tot uitdrukking in het weergeven van Psalm 131 met daarnaast direct de omkering van wat deze Psalm zegt:

Psalm 131:1-3 Een bedevaartslied. Van David

HERE, mijn hart is niet hovaardig,

mijn ogen zijn niet trots;

ik wandel niet in grootse dingen,

noch in dingen die te wonderbaar voor mij zijn.

Immers heb ik mijn ziel tot rust en stilte gebracht

als een gespeend kind bij zijn moeder;

als een gespeend kind is mijn ziel in mij.

Israël hope op de HERE

van nu aan en voor immer.

Zo bij Ludwick, R., *Mindfulness en Christelijke vrijheid*, Lev, tijdschrift uitgegeven door de stichting L'Abri Nederland jrg. 14 nr. 3 2010 p.12

Zelf, mijn hart is trots, en mijn ogen ook (ik ben alleen maar zelfgericht).

Ik jaag vele dingen na die te groot en te moeilijk zijn voor mij in mijn eigen kracht. Natuurlijk ben ik dan lawaaierig en onrustig van binnen, zoals een hongerige baby op zijn moeders schoot. Net zoals een hongerige baby heb ik alleen onrustige aandacht voor mijn eigen eisen en zorgen, en ik strooi mijn hoop op verlossing continu op alles en iedereen om mij heen.